Éanacha Éireann

Gealbhán Locháin

Breac an tsíl

Fringilla caelebs

Pinson Franncis

Bhíos amuich faoi'n gcoill an lá cheana in aondigh le dochtúir ealadhan agus dochtúir leighis. Thúrlaing éinín daithte agus luigh ar an bhfód rómhainn. An bheirt léigheannta a bhí i mo chuideachta níor aithnigheadar an t-éan ach rinneadar iongantas mór de na dathanna Gealbhán Locháin a bhí ann. An Fringilla Caelebs, Pinson na bhFranncach, Chaffinch an Bhéarlora. Tá cuid de na héanaibh an-tugtha do dhathannaibh gleoite lasánta ina gcleiteachaibh is a gclúmh agus tá an Gealbhán Locháin ar an mbuidhin is gleoidhte lasánta díobh. Ceann gorm, cúl uaithne, brollach glas, sgiathán bán, gorm, agus buidhe.Níl sé chomh gleoidhte leis an lasair coille ná chomh binn mar cheoltoir ach is coitchiannta go mór é ná an lasuir. Feilean doighe aeir na tire seo do na héanaibh beaga agus tig na mílte aca anoir ón mBreatain chugainn. Tig chugainn is imthigheann aríst soir ar ais, ach fanann ar gcuid féin annseo linn agus déanaid gor agus tógann clann. Ní féictear an t-éan so ach san ngeimhre. Teidheann sé ar imirce thar sáile. Deirtear go dtréigeann sé Sasana san ngeimhreadh. Bíonn sé ag teacht idtír ar chóstuibh Chúige Laighean is Uladh is na Mumhan ó Dheire Fómhair go Feabhra. Sgarann an coileach agus chearc le n-a chéile go minic san ngeimhreadh agus chídhtear go minic sguan coileach gan cearc agus sguan chearc gan coileach. Sin é an fath gur tugadh baitsilear ar an gcoileach ag lucht Laidne. Éan coille seadh an Gealbhán Locháin ach is fadó a thug sé aghaidh ar na bántaibh agus na criathracha nach bhfuil ionnta ach fálta is crann fánach. Tógann a nead i ngabhlóig crainn nó sgeiche agus is áit an-saor é. Sáruigheann sé an cuid is mó de na h-éanaibh ceoil mar neadóir. Ceanglann an nead de'n gabhlóig le olann caonach agus líonann an taobh istigh de mhianach mhín. Figheann an nead ina chéile go dlúth le na ghob, brughann ar a chéile é agus mínigheann le n-a brollach é. Is mó an t-aire a thugann sé dá nead ná an dreoilín féin. I dtaobh ceoil, tá sé ina phíobaire aoin phoirt. Níl a phort chomh fada le port an dreoilín ach an méad atá aige canann sé go bríoghmhar croidheamhail é. Sanntuightear an coileach go mór san nGearmáin mar cheoltóir. Taithigheann breac an tsíl ach áit d'Éirinn. Cuireann cruadh-aimsir siar é go dtí na h-oileáin is fuide siar, go h-Acaill féin. Níl cuir síos ar áilneacht éanlaidh Éireann cé nach gcuirtear spéis ionnta i n-aimsir síothchána féin thar aimsir chogadh. Tigid anoir agus aneas chugainn thar sáile agus imthighid aríst i ngan fios beagnach. Fanann na h-éin in aonacht linn ó cheann ceann na bliana ach ní mórán a aithuigheann an t-éan imirce thar an t-éan dúthchais a fhanann linn i gcomhnaidhe gan dul thar sáile. Tagann go leor leor éanlaidhe seann chugainn i nDeire Fomhair agus san nGeimhreadh de rear mar bhíonn an aimsir ag cruachadh. Is fada soir uainn mór thír na

hÉoropa agus is fuide aríst mór-thír na hAifrice ach is beag beann atá ag na héanaibh ar an bhfairrge mhór agus is beag nach bhfuil éanlaidh Éireann chomh hiomodúil agus chomh fairsing le éanluidh na Breataine Móire. Má tá deireadh na gcoillte ar lár nach mór tá crainnte fos againn. Feileann siad siúd do na héanaibh ceoil. Tá an díol fasgtha ionntu dóibh.

FROM DR SCHARFF

Owl Ceann Cait, Ullchabhán Ulchabhan
Barn owl Cailleach Oidhche
Creech owl, Coinnil, scréachóg reilge, corr scréach
Longeared owl éan foghla
Oister catcher Giolla Brighde, roilleach
Partridge Paitrease, Paitrise, Péarlóg, Cearc thomain
Peacock Péacóg, Geiseannán
Peahen Péabhchearc
Pheasant Cearc feada, Piasún Feasan
Lark Circín
Ripit
Meadowripit Riabhóg móna, Meanntán,
Laglark
Rock Ripit Circín trágha
Grayflower Triollachán
Goldenflower Eadóg
Tarmigan Tarmochan
Puffin Cuiltreachán Canóg
Quail Gearradh Giurt
Raven Piach f dubh Cnamhfhiach, bran, b.d.
Ragoilill Cd traighe, Crosán
Domhnall ó Murchadha-Fáinne geal an lae
Stormant Seaga
Stormy Petrel Gruardal
Loom Lóma
Sandlark Circín trágha
Waterpipe Scréachóg
Stone Curlew Caoirlúin gaoithe
Redshark Coileach breac, Roilleach
Bráthair a dreoillín
Coinnlín Cátha Yellow Hammer
Siocán Peldfare Siocán Sneachta
Uisdín Stone Chatter are Whealear
Gearrcach Nestings all birds encludes ducks geese
Hedge Spanrí Riabhóg
House Sparrow an Gealbháin sgiobóil

Chaffinch Gealbhán Cátha
Greenfinch Gealbhán Linne
Bullfinch Gealbhán Cuilinn
Boldfinela Gealbhán OrdaLasaire Coille
Linnet Seabhóigín
Willow Wren Dreoilín Sailighe
Culetit Tomtit Finnín Feóir, Meanntán
Great Tit Finnín Mór Meanntán Mór
Swallow Gabhlán Gaoithe
Sandmanton Gabhlán Gainmhe
Sandpiper Geobadán, Ladhrán Trágha
Redshark Roillleach
Blairbackerfull Faoileán Druimneach

Níl cuir síos ar áilneacht éanlaidh Éireann ná ar lionmhaireacht cé gur beag í an spéis a chuireadh ionnta. Tagann na mílte aca anoir is andeas thar saile chugainn agus imthighid arís i gan fhíos dúinn. Nuair a chruadann an aimsir i ndeire bliaina i Sasanaibh tagann Gealbháin i smólaigh is Loin dubh anoir chugainn agus chaithid an geimhreadh annso i mÉirinn. Taithnigheann boige aér na tire seo leo. Tá na mílte de na cineálaibh céadna a fhanann linn í cheann ceann na bliaina agus nach bhfágann Éire ar chor ar bith. Is deacair na Gealbháin nó na smólaigh imirce d’aithneachtáil ó na Gealbhán nó na smólaigh nach dtéigheann ar imirce bliain an t-éan a théidheamh ar imirce bliain leanann do’n nós agus chídeann muintir an chladaigh na sguana ag teacht is ag imeacht thar sáile aimsirimirce na n-éan. Lucht na dtightheadh soluis is mó a thugans imtheachta na n-éanfaoi deara. Cruinnigheann na h-éan-gach cineál leis fein-ar oileán beag nó ar rinn dá’n chósta roimh imeachta dóibh agus tugaid aghaidh ar an bhfairrge móir in éinfeacht Thagaidh i dtíri nÉirinn ina sguanaibh beaga agus iad traochta agus buailidh talamh go minic in-aice le teach solus. Sin é an fáth go bhfeiceann an fear solus an imirce ar siubhal agus go bhfuil eolas aigear nah-éanaibh imirce agus ar an aimsir a théidhidh agus a thagaidh thar sáile. Má thagann Gealbhán is smólaigh is Luin dubh chugainn gach geimhreadh. Imthighidh arís ach ní fhágainn soin nach bhfuil Gealbhán is smólaigh is lun dubha dár gcuid féin again. Tá na mílte aca agus ní fhágann siadsan talamh na h-Éireann ar chor ar bith. Imthighidh siar ó dheas ón gcruadthan san ngeimhreadh ach filleann siad aríst go dtí a mball duthchais nuair thagann séasúr na nead déanaidh an nead san áit nó comharsanacht ina tógadh iad féin. Bionn na h-éin an dílis dá mball dúthchais. Is iomdha cineál de na Gealbhánaibh atá ann. Gealbhán sgiobóil an home sparrow, Gealbhán Riabhóg an Hedge Sparrow Gealbhán Cuileann an Bullfinch an Gealbhán Cátha an Chafinch an Gealbhán Linne an Linnet. Bhíos amuich faoi’ngcoill an lá cheana agus bhí dochtúir ealadhan in-éinfheacht liom tuirling eán beag agus luigh ar an talamhromhain. Nior aithnighan dochtúir an t-ám ach rinne sé iongantas mor de na dathanna áilne a bhí ar a cleiteacha is ar a gclumh. An Gealbhán Cátha a bhí ann. Bíonn dathanna geala áillne ar cuid de na héanaibh ceoil agus tá an Gealbhán Cátha ar cheann de na héanaibh is áillne aca cé nach bhfuil gar aige bheith chomh halainn

leis an Lasaire Coille ach is coitchiannta go mór an cineal. Tréigeann na Gealbháin Cátha Sasana sa ngeimhreadh agus tighidh go h-Éirinn agus bíonn na héin seo an coitchiannta sa tír so san ngeimhreadh. Sgarann na Coiligh agus na Cearca ó na chéile go minic le linn an gheimhreadh agus cidthear sguana de choiligh gan chearc agus sguana de chearc gan choileach. Tá argcuid féin de na Gealbhán Chátha againn a dhéanann sos agus a thógann clan sa tír seo. Ceann gorm ar an gcoileach cúl uaithne brollach glas no liath dathanna bán gorm agus buidhe san sgiathán. Níl cean circe chomh daithe ná chomh hálainn le ceann an eathligh. Gob gcearr air agus é láidir chun croiceann síl a briseadh. Is ar síodlanna is mó a mhaireann an Gealbhán Cátha i aimsir goir itheann sé.